

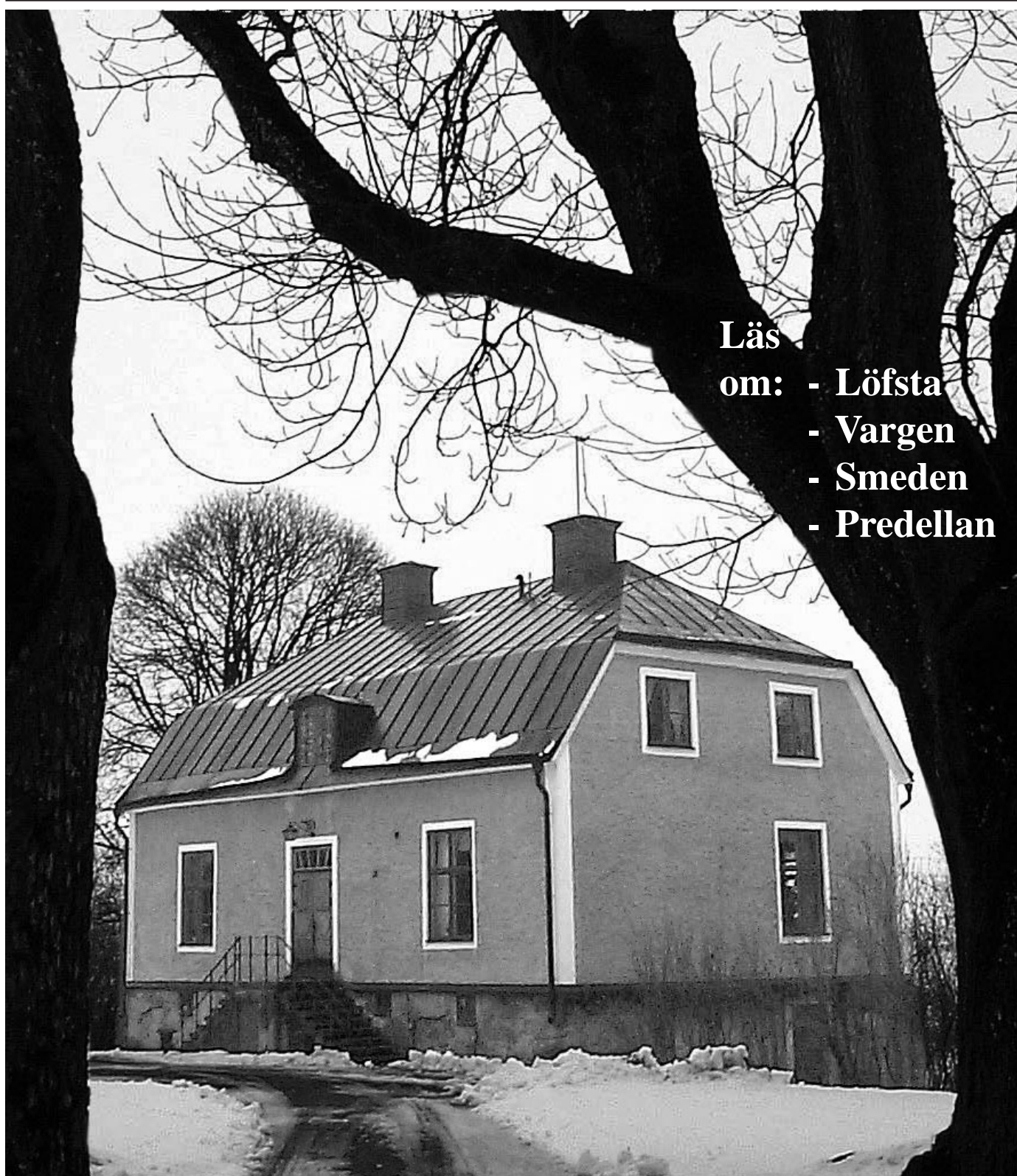
SOCKENSTRUNT

FRÖSUNDA HEMBYGDSFÖRENINGIS KVARTALSTIDSKRIFT

Grundad 1978

Nr 1 1999

Läs
om: - Löfsta
- Vargen
- Smeden
- Predellan

För Frösunda i Forntid och Framtid!

Frösunda hembygdsväring bildades 1976 och har sedan starten varit med och arrangerat ett otal evenemang. Bland de årligen återkommande kan nämnas midsommarfirandet vid Björkvallen, höstmarknaden vid stationen, julmarknaden vid Frösundagården och valborgsmässofirandet tillsammans med kyrkan.

På höstmarknaden är det fritt fram för vem som helst att sälja sina hemgjorda alster eller kanske ännu hellre frukt, grönsaker eller växter. Varför inte byta till sig lite av grannens riddarsporrar mot akleja?

Tänk redan nu vid vårsådden på den stundande hösten och marknaden i Frösunda. Vi hoppas att detta år blir bättre än fjolåret!

Styrelsen består av ordförande, vice ordförande, sekreterare, kassör samt fem ledamöter. Vilka dessa är

kan du se på baksidan av bladet.

Ett ständigt återkommande ämne på styrelsemötena, vilka hålls en gång i månaden med sommaruppehåll, är problemet med träffpunkter i bygden sedan affären lades ned i augusti år 1990.

Ett förslag är pubkvällar, något som utfallit väl i en del av våra grannsocknar. Ett lättamt sätt att träffas på och utan tvång att komma varje gång.

Har du frågor eller synpunkter kan du höra av dig till någon i styrelsen. Hembygdsväringen är till för bygden och du är en del av den.

Vi söker fortfarande med ljus och lykta efter någon som kan vara ansvarig för ungdomsverksamheten, som tyvärr ligger i träda. Detta är väldigt tråkigt och vi hoppas att det finns några ungdomar som tillsam-

mans skulle kunna ta på sig ansvaret att hålla Frösundagården öppen en kväll i veckan.

Eleonor Åberg

Eleonor Åberg är glad och omvald ordförande i hembygdsväringen.

Löfsta säteri ligger på gränsen mot Skepptuna med två karakteristiska, kvadratiska flygelbyggnader.

Gårdar i socknen:

LÖFSTA

Löfsta, eller Löfsta säteri som det vanligen kallas, ligger längst upp i norr längs Gottröravägen. Fortsätter man förbi gården hamnar man i Skepptuna.

Platsen har troligen varit bebodd sedan Uppland steg ur havet. Det finns ett fortfarande skönjbart gravfält i en hage öster om gården, med ett 70-tal järnåldersgravar. I samma hage finns en brygg- eller kajliknande anläggning som på något sätt måste ha hängt samman med skeppsfart på Hederviken. Därmed är det också sagt att Hederviken finns med i bilden. Gårdens östra gräns, som även är sockengräns, går mitt i Hederviken. Det är lätt att föreställa sig hur förfäderna tänkte när man valde hagen som begravningsplats. Den var nog då som nu alltför stenig för att odlas, samtidigt som det måste

ha varit vackert med sjön alldeles nedanför.

Var själva boplatsen fanns vet vi inget om i dag. Klart är emellertid att medeltidens innebyggare hade sina hus alldeles söder om den tomt som dagens huvudbyggnad ligger på. Vid tiden för Älvsborgs lösen i början av 1600-talet gjordes uppteckningar av vad som fanns av tillgångar i riket. I dessa förteckningar kan man se att det fanns fyra små gårdar i Löfstada. Eftersom den nuvarande gårdstomten är högt belägen i förhållande till omgivningen är det väl troligt att man alltid använt just den genom århundradena.

1600-talets samhälle hade inte alltför stora möjligheter att ersätta sina förtroendemän med annat än "natura"-förmåner. Ett traditionellt sätt var att skänka bort statens jord

eller lämna ut dispositionsrätten på kortare eller längre tid. Karl IX:s kansler, regeringschef, fick byn Löfstada i förläning och var nog den som började lägga ihop brukandet under en hatt. Efter Karl IX:s död kan man väl förmoda att hans kansler raskt försvann ur bilden. Karl IX hade ju i Linköpings blodbad låtit avrätta åtta av högadelns främsta företrädare, samma högadel som bildade förmyndarregering åt den minderårige Gustaf II Adolf.

In i bilden kommer en man som adlats under namnet Silvergren. Det är han som mot århundradets mitt börjar bygga upp de nuvarande bostadshusen. I alla fall bottenvåningen i nuvarande huvudbyggnaden och den kvarvarande källaren till en numera riven flygel stammar från den tiden. Väggarna är här i gråsten och ca 120 cm tjocka, med innertak delvis i form av slagna tegelvalv.

Riktigt hur herr Silvergren tänkte sig att det hela skulle se ut, vet vi inte i dag. Det verkar som om meningen var fyra flyglar, två kvadratiska som

finns kvar idag och två lite större av vilka en finns kvar i dag och dessutom en huvudbyggnad. Den senare kan man se på en karta från 1700-talet. Kartans vittnesmål behöver ju inte överensstämma med verkligheten. Ägaren kan ju ha sagt till kartritaren "rita dit ett femte hus, jag skall bygga det".

Silvergrens enda barn, en dotter, gifte sig utanför adeln och förlorade därmed säteriet. Efter ytterligare ett arvsskifte pantsattes gården till en Stockholmsborgare vid namn Johan

bor på gården. Om man nu är berömd för att både äta mycket och gott, vad är då naturligare än att anställa en god kokerska? Stackelberg lär ha anställt Cajsa Warg, vårt lands mest berömda kokboks författare.

Det nuvarande köket i huvudbyggnaden är det samma som då, om än lätt moderniserat. Tänk om Cajsa Warg i just det köket provade sina recept!

Vi närmar oss 1800-talet. I finska kriget 1808 - 1809 deltog en general

man, Julius Fredrik von Sass, köper gården. Han flyttar in med hustru, brorsdotter, tre stycken mamseller, en betjänt och en piga. En betydande upprustning sker. von Sass var nog inte utan pengar.

Det sägs att han en förmiddag i månaden tog emot folk som kom för att betala räntor och amorteringar på lånade pengar. På eftermiddagen samma dag tog han emot nya lånekunder. På dagens språk kallas detta "cash management". Pengarna

Huvudbyggnaden vid Löfsta sedd söderifrån.

Lohe. Släkten Lohe var förmögen och grävde vid något tillfälle ner en mycket stor silverskatt i en källare i gamla stan i Stockholm. Det är ju, och har alltid varit, en god maxim att inte lägga alla ägg i en korg. Så varför inte förmoda att släkten gömt något på Löfsta också! Men var?

Släkten Lohe med arv och ingiften blir kvar i ca 80 år.

Under 1700-talets andra hälft dyker det upp en spännande person. Bernt Otto Stackelberg, som var sin tids störste gourmet och gourmand,

som hette Georg Carl von Döbeln. I Runebergs Fänrik Ståls sägner sägs det i dikten "Döbeln vid Jutas":

*Nej, doktor, nej tänk ut en sats, min herre,
som gör mig för i morgon sjufalt värre,
men hjälper mig i dag på mina ben*

Vem var doktorn? Jo det var tidens främste kirurg, Pher af Bjerkén, vars mamma bodde på Löfsta under 1790 talet. Har Pher suttit och pluggat medicin i samma rum som detta skrivs i dag?

År 1835 dyker det upp en ny spännande person. En finsk adels-

skall hela tiden arbeta och inte ligga oräntade!

Paret von Sass var barnlöst. Som arvinge utsågs en fosterdotter vid namn Elin. Elin kom att gifta sig med en av gårdens anställda, Paul Lamby. Julius Fredrik gillade nog inte svärsonen in spe.

Kort före sin död skrev han om testamentet så att Elin aldrig skulle kunna sälja egendomen utan endast disponera avkastningen. Egendomen skulle i stället gå till sönerna till en rysk general. Två år efter det att von

Sass dött härjas bland annat en ångsåg av eld. Ryktet gör gällande att Paul Lamby ordnat brasan i avsikt komma åt försäkringspengar.

Må vara hur som helst med den saken, men strax därpå går han i konkurs. Ut ur gårdens historia försvinner herr Lamby.

År 1920 har även ryssarna försvunnit och Elin vänder sig till Kungs, som det hette då, med begäran att få sälja gården trots testamentets bestämmelser. Hon får det så små-

den på sin son Anders i början av 1950-talet. Efter fru Sundbergs död säljer hennes son gården till familjen Wester, som kommer med sina får och hästar.

De blir bara kvar i sex år, innan det är dags för Agneta och Bo Ivgren att dyka upp 1976. Gissa om de blev nyfikna, när en gammal dam och granne yttrade:

- Så skönt att det kommer en major till Löfsta igen. Då kan det bli lite ordning på stället

av företrädare byggt upp. Man skall lämna stället i minst det skick man tagit emot det. För den skull får inte tillvaron övergå till museistadiet. En ständig modernisering måste få pågå. Det har alltid varit så att gårdarna har förändrats i takt med tiden. Stil-
lestånd är tillbakagång.

Gårdens jord arrenderas i dag av Ingemar Jansson på Fredriksberg. Bo, som är pensionerad från sin tjänst inom försvaret, ägnar sig åt skog, hagar och inte minst åt de sammanlagt

Köket på Löfsta, där Cajsa Warg kanske en gång arbetade med sin berömda kokbok.

ningom. Vid försäljningen plockas säteriet sönder. Gårdarna Fredriksberg, Grindtorp med flera såldes för sig. Huvudgården Löfsta köptes av sin arrendator Frans Gustafsson. Han blev kvar till 1939.

En fru Sundberg tog över och satte igång att rusta upp gården. Hus byggdes och åkrarna dikades. Gården fick under hennes tid sitt nuvarande utseende.

Inte minst inomhus kan man se spår efter hennes smak och fantasi. Fru Anna Sundberg överläter går-

Att Bo då var major är rätt, men vem var företrädaren i arméns tjänst? Jo, det var Julius Fredrik von Sass som hade dött precis 100 år tidigare!

Tant Agda (Löfström) som damen hette, hade sina första minnen från 1800-talet.

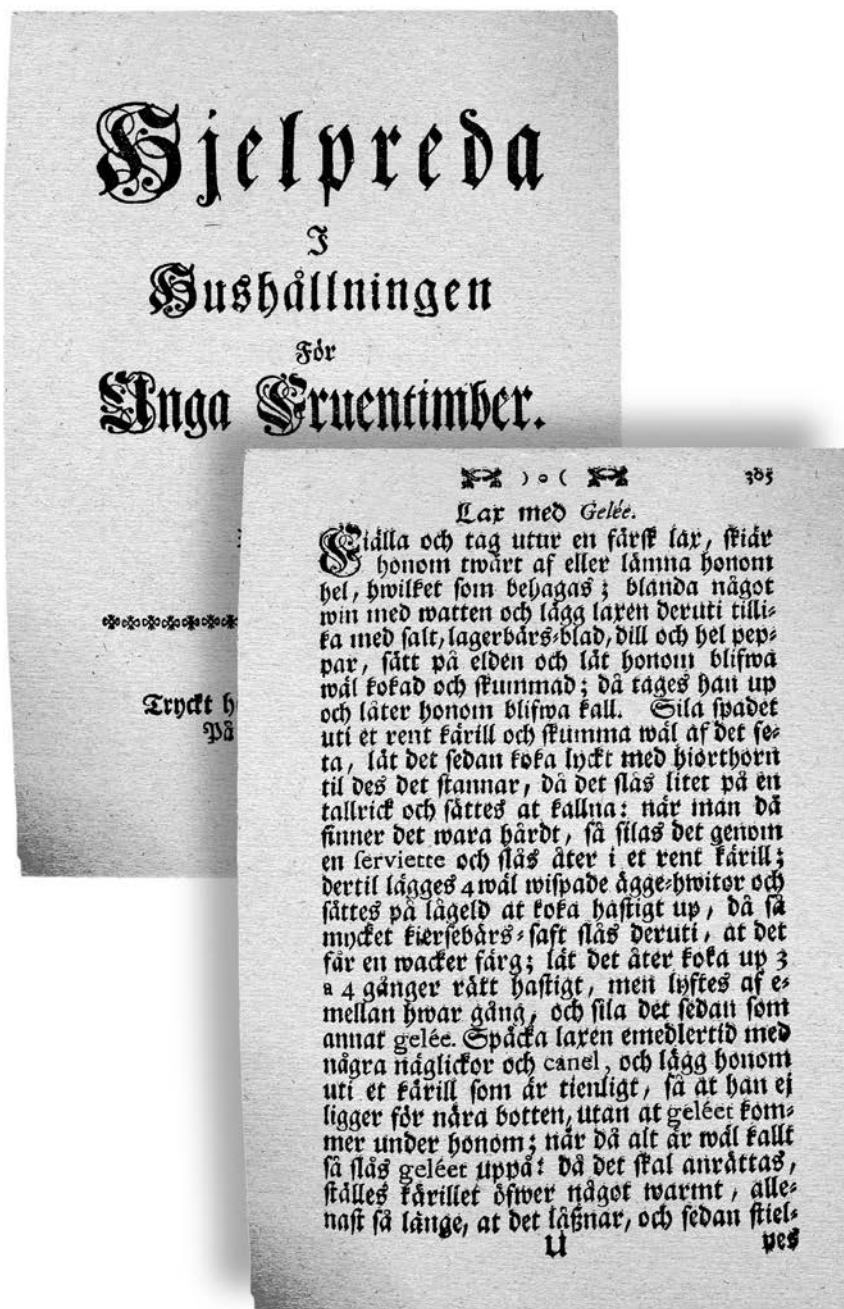
Hur det blev med ordningen får andra döma om. Dagens ägare lever så gott det går enligt principen: att man har en gård som Löfsta till låns av sina barn. Det vill säga att det tillkommer inte dagens ägare att bryta sönder eller förstöra det generationer

övertjugo husen av större och mindre format. Favoriten bland husen är torpet Löfstalund som är en helt orörd 1800-talsmiljö både in- och utvändigt. Vatten och elström saknas, vilket bidragit till att hålla det hela orört.

Vem bland alla andra Frösundabor sitter på egna minnen och historier om gården som dagens ägare inte känner till? Hör gärna av er. Minsta lilla pusselbit bidrar till att göra bilden av gårdens historia tydligare.

*Redaktören
Foto Bertil Hellsten*

Midsommarmat på Cajsas vis

Artikeln om Löfsta står det talat om Cajsa Warg. Varför inte till nästa helg laga till en rätt på Cajsas vis? Alla våra råvaror hade hon inte, så en del moment blev för henne lite svårare än vad det är idag. Till exempel saknade hon nog dagens gelatin och fick därför lägga lite mer tid på gelétillverkning.

Receptet är hämtat ur 1755 års upplaga av Cajsa Wargs kokbok. Grammatiken och sättet att stava är Cajsas. Den så kallade frakturstilen som böcker trycktes i på den tiden har redaktören dock så gott det går bytt ut mot normal stil.

Vi skulle idag kallat rätten ”kall inkokt lax”. Cajsa kallade den:

Lax med gelée

Fiälla och tag utur en färsk lax, skiär honom tvärt af eller lämna honom hel, hwilket som behagas; blanda något win med watten och lägg laxen deruti tillika med salt, lagerbärsblad, dill och hel peppar, sätt på elden och låt honom blifwa wäl kokad och skummad; då tages han up och låter honom blifwa kall.

Sila spadet uti ett rent kärill och skumma wäl af det feta, låt det sedan koka lyckt med hiorthorn til des det stannar, då det slås litet på en tallrik och sättes at kallna: när man då finner det wara hårdt, så silas det genom en seviette och slås åter i et rent kärill; dertil lägges 4 wäl wispade äggehwtitor och sättes på lågeld at koka haftigt up, då så mycket kiersebärssaft slås deruti, at det får en wacker färg; låt det åter koka up 3 a 4 gånger rätt hastigt, men lyftes af emellan

hwar gång, och sila det sedan som annat gelée. Spåcka laxen emedlertid med några någlikor och canel, och lägg honom uti et kärill som är tienligt, så at han ej ligger för nära botten, utan at geléet kommer under honom; när då allt är wäl kallt så slås gelét uppå: då det skal anrättas, ställes kärillet öfwer något varmt, allenast så länge, at det låsstrar, och sedan stieles laxen på en botten som lägges på fat med bruten serviette.

Som synes inte värre än att det wäl låter sig göras i dag!

Varför inte fortsätta med en tårta till efterrätt? Nu blir det lite krångligt, för smöret är av lagringsskäl rejält salt och margarin är inte uppfunnet än.

Tårt Deg

Twätta rätt wäl all sälta utur smör, klappa det sedan uti tunna kakor, och låt det då ligga uti friskt watten; tag emeldertid något mindre än en half jungfru bränwin, och så mycket watten at qwarteret blifwer fullt, dertill en äggegula och et stycke af det twättade smöret, stort som et litet hönsägg; rör det wäl tillsammans och gör deraf en lös deg med godt hwetemiöl, arbeta honom först rätt wäl med en träsked uti kärillet, och sedan likaledes på bordet med händerna; men med det minste miöl, som han kan hanteras: wäg honom sedan uti et kläde, tag degen utur klädet och lägg det uttwättade smöret deruti, men låt wattnet afrinna; tag då efter wigten något mindre smör, än degen wägde, kafla ut degen helt tunt å bordet med bakelse kaflan och klappa af smörkakorna det wåta uti en serviette, sedan lägges

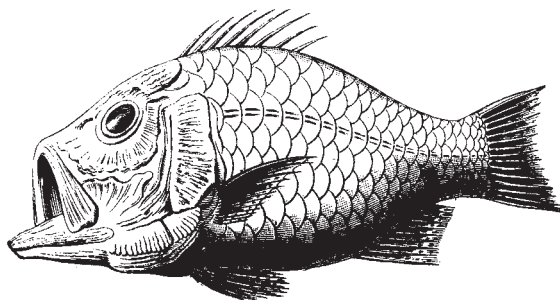
allesammans bredvid hwarandra, på den ena sidan af degen, och den andra sidan wikes då öfwer; herefter kaflas det åter tunt ut: då lägges degen i 3 delar, och kaflas således ut 3 eller 4 gånger; men det observeras, at ju bättre det är, och ju mindre miöl som dertill brukas, ju bättre det är, allenast at han inte sitter fast vid bordet. När degen sålunda är tillagad, så skiäres han i 2 delar, hwilka utkavlas hwar och en för sig, något tiockare än en dubbel slant, dock bör den ena wara tiockare, och af den utskäres botten till tårtan, efter fatets storlek, och den andra likaledes till låck, som utkrusas efter behag; sedan lägges botten degen på papper och fyllning derpå, som jämnas ut, at det intet blifwer breda bräddar: deretter lägges det utkrusade låcket derpå, men bräddarna wätas litet emellan med watten, så at de fastna tillhoppa, och gräddas sedan på papper i ugnen.

När tårtor göres med rims låck, så spärras hel fina rimsor med bakelse spårren, af degen, som skall wara til låcket, hwilka då läggas i små täta rutor ofwanpå fyllningen; men då spärras och ut en bred rimsa, som brädden är, och lägges omkring, hwilken utkrusas efter behag.

Något värre än att köpa färdiga tårtbottnar, men fortfarande hanterligt, 240 års tidsskillnad till trots. Det där med brännvin i degen kan kanske ifrågasättas: Är det spritmissbruk?

Kanske får vi se en sådan här tårta gjord av någon av de duktiga medlemmarna i julmarknadsgruppen? Redaktören kan tillhanda hålla något av Cajsas recept på fyllning bara han får smaka!

Redaktören

Lokaler

I Frösunda finns **Frösundagården** att hyra från Fritidskontoret i Val-lentuna. Stora samlingssalen kostar 80 kr per timma, brasrummet samt det andra rummet kostar 50 kr per timma vardera. Rabatt vid hyra av hela gården.

Yvonne Fréden, telefon 587 851 73 på fritidskontoret, är den man kontaktar vid hyra. Porslin hyr man dock av hembygdsföreningen, kontaktperson Ulla Öhrlund telefon 512 300 26. Kostnad 5 kr per kuvert.

Stationshuset kan hyras för möten eller mindre sammankomster. Kostnad 50 kr per tillfälle. Kontaktperson Vera Westberg tel 512 300 73.

Frösunda bensprattel

Söndagar klockan 19 träffas ett glatt gäng för att lära sig nya danser och repetera gamla. Kontakta P-O Svensson, tel 512 302 86, om du är intresserad av att vara med.

Se hit alla barn!

På tisdagar mellan klockan 13 och 16 leker, pysslar, fikar och sjunger vi och har roligt tillsammans. Ta med någon vuxen till Frösundagården! Alla är välkomna.

Väl mött!

*Kyrkan och kommunen
plus alla mammor och barn*

Sockenprofilen:

Stefan Hasselberg

Stefan med familj bor längs den gamla allén som söderifrån leder fram till Billsta. Redan när man kommer ned till Billsta finns anledning att bli nyfiken på familjen Hasselberg Bitchof. Deras brevlåda är nämligen av det mer konstfärdiga slaget.

Redaktörens nyfikenhet väcktes emellertid på ett annat sätt. En god granne berättade att han hjälpt till att transportera åtskilliga tonjärnsmide från Billsta ner till Vallentuna där godset skulle blåstras och målas för

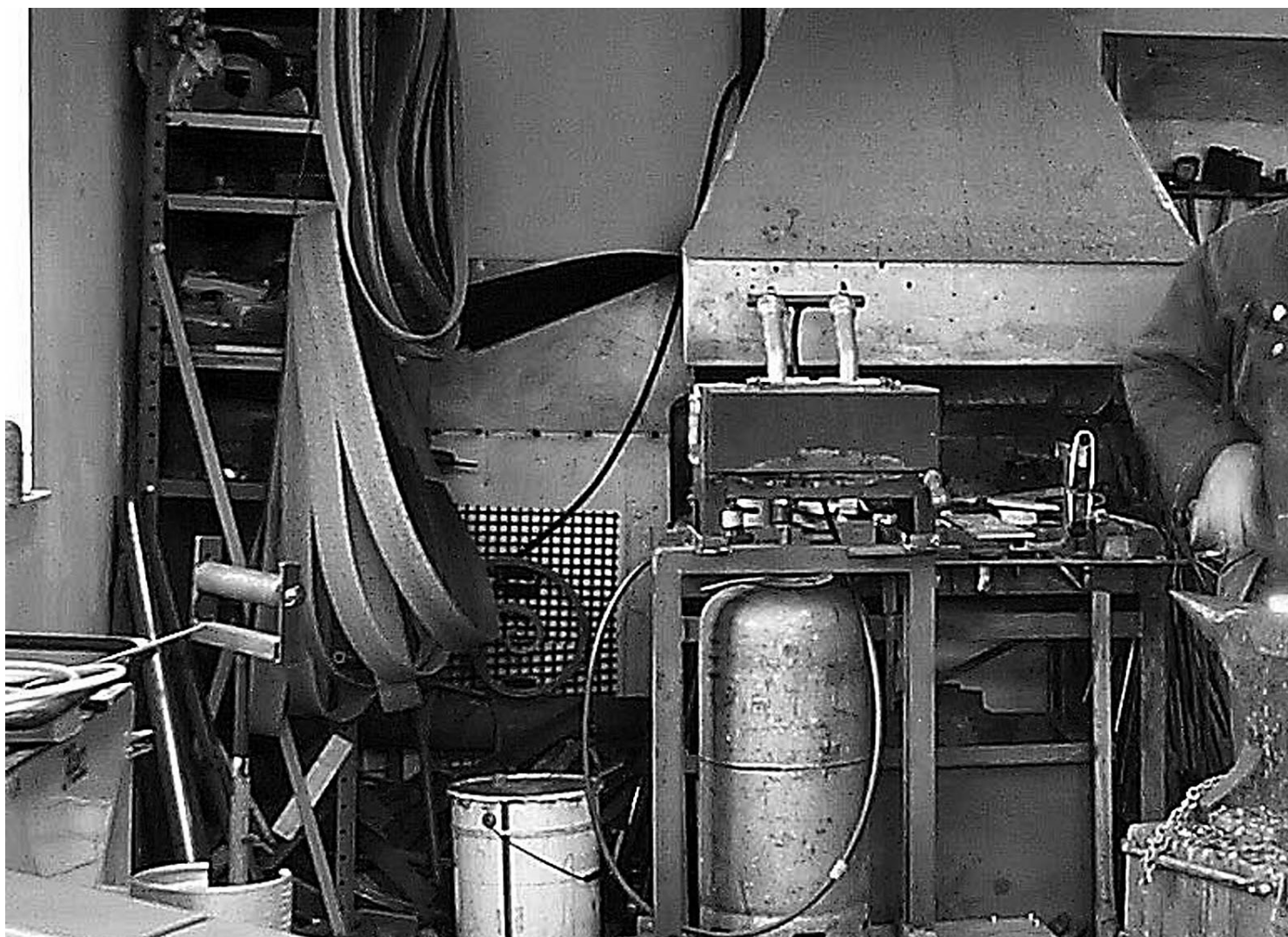
vidare transport till *Etiopien*. Vem i all sin dar tillverkar vad i Frösunda och exporterar sedan till Etiopien? Detta måste utredas!

Stefan är utbildad fotograf och arbetade som sådan fram till 28 års ålder. Vid den tidpunkten tog det konstnärliga intresset, och viljan att göra något med händerna, överhanden. Stefan kom in på konstfack och gick där i 4 år med en huvudinriktning på silversmide.

Efter konstfack öppnade han en verkstad på Södermalm i Stockholm.

I början på 1990-talet kom så villan till i Billsta allé. Stefan tyckte det blev tungt att sitta och resa varje dag till staden och så blev det byggt en verkstad eller snarare en smedja i anslutning till villan. Det verkar ha varit ett förnuftigt beslut.

Nu kan man från smedjans fönster se hur tranorna flyttar sig längs bäcken från Mörtsjön upp till Heder-viken för att söka mat. Onekligen mer trivsamt än att se jäktade människor på väg till sitt fodersök i ICA- eller Vivo-butiken.

För att smida behöver man kraft, värme, apparater och skicklighet. I Stefans smedja finns allt detta.

Utbildad silversmed, smedja, flera ton järnsmide, hur hänger detta ihop då? Stefan säger att har man lärt sig hantera en sorts metall, så är det inte så svårt att ta sig an en annan. Metaller reagerar ganska lika på bearbetning. Godset som skulle till Etiopien var konstsmidda järngrindar till entrén på ett nytt Sheratonhotell i Addis Abeba. Alla som sett orientalernas förkärlek för svängda linjer och myller av mönster kan tänka sig hur dekorerade dessa grindar var. Nu var det inte bara grindar som skulle tillverkas, utan en hel del anslutande staket med mera. Beställningen var så stor att den fyllt Stefans orderbok för ett helt år.

Stefan har varit på plats i Addis Abeba ett par gånger, dels för att skaffa sig en uppfattning om miljön på platsen, dels för att i ett senare skede montera en del av sitt verk. Kunden har blivit så nöjd att ytterli-

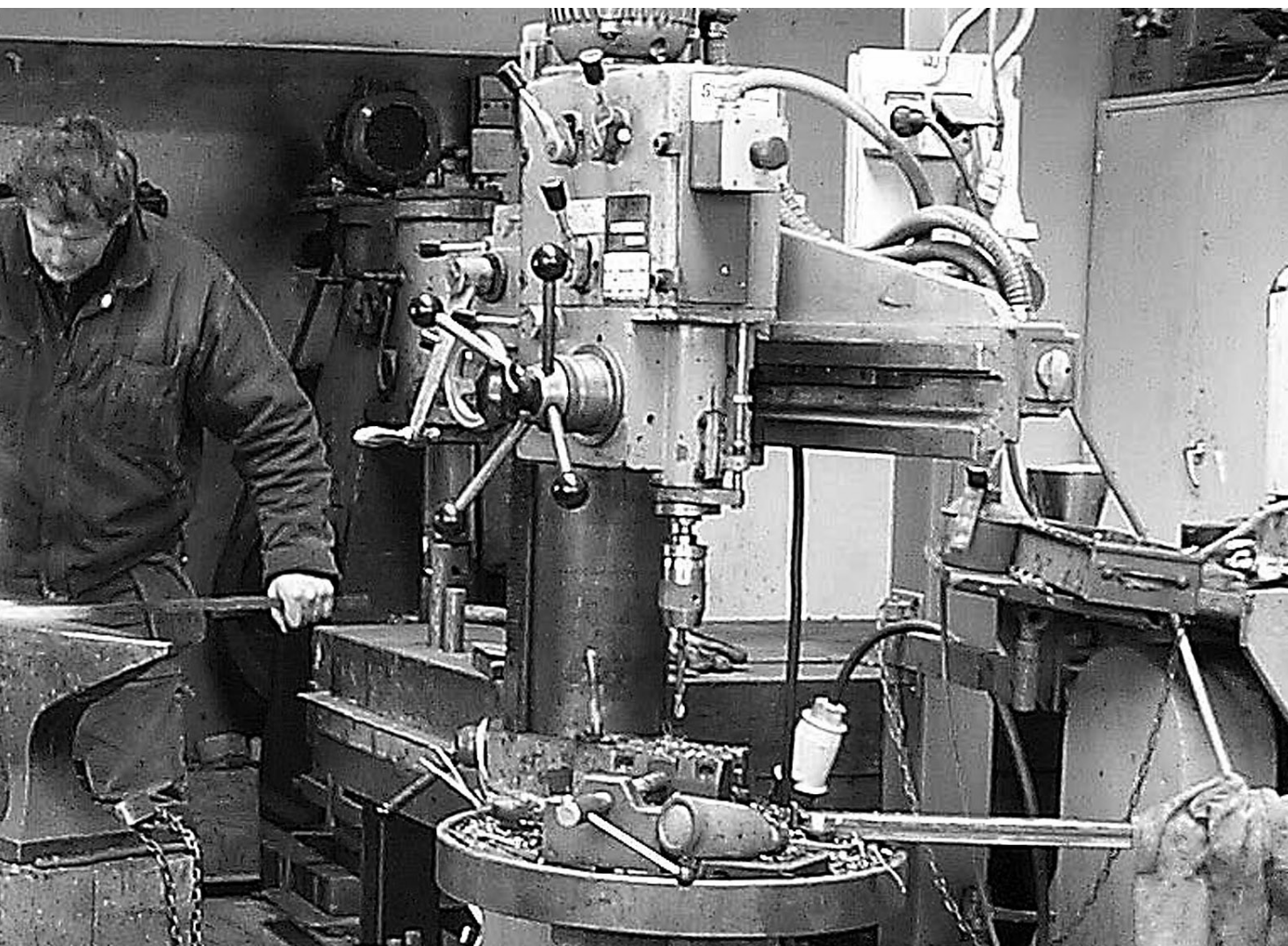
gare beställningar har ramlat in till samma bygge.

Ytterligare nyfikenhet återstår att stilla. Vilken vind blåser en beställning från Etiopien och till Billsta allé i Frösunda? Till en börja med är det ett svenskt företag som bygger hotellet. Sedan har Stefan ett gott rykte och en bra annons i telefonkatalogens gula sidor. Just nu är det så mycket att göra att Stefan utöver sig själv sysselsätter en medhjälpare. Inte heller han är dålig med sin smideshammare. När Sockenstrunt besökte dem visade Ove, som "smedhalvan" heter, en utomordentligt vacker båtyxa som han hamrat fram med en alldeles vanlig smideshammare som utgångspunkt.

Det är inte bara Stefan som är den konstnärliga profilen i Billsta allé. Tillsammans med Stefan bor Susanna Bischof och deras två barn. Susanna är även hon utbildad silversmed från

Stefan Hasselberg med familj har bott i Frösunda sedan i början av 1990-talet.

Stefan Hasselberg med bostaden bakom sig och smedjan till höger i bilden.

konstfack. Hon har inte tidigare hittat någon bra kanal att marknadsföra sitt arbete genom. En kontorsanställning har fått bli lösningen på försörjnings-sidan. Nu skall det emellertid bli ändring. I smedjan finns ett rum inrett för Susanna. Marknadsföring sker via en postordertidning för konst och konst-hantverk som heter Kollektion.

Varken Stefan eller Susanna är främmande för att ge oss sockenbor ett handtag om vi önskar få något konstsmide utfört, som räcken, grin-dar eller varför inte en minnessak i silver. Konstsmidet kan då också få innefatta mindre saker som att reparera någon detalj i en spis eller

kakelugn som gått sönder och inte låter sig köpas över disk.

Slutligen, hur hamnade de i Frösunda? Först ville de ha en sommarstuga. Sedan sade familjen Hammarén, som redan bor i Billsta, att det var ett trevligt ställe. Så visade det sig att Henning Gustavsson kunde tänka sig att sälja en tomt. Och så blev det bestämt att det nog var bättre med ett permanentus än ett sommarhus. Och till sist ritade och byggde Stefan huset själv. Är man händig och konstnär så är man, och ingenting är omöjligt.

Redaktören

Foto Bertil Hellsten

Susanna Bischof håller också till i smedjan och tillverkar konstföremål av olika slag, som ljushållaren på bilden till höger.

Godsmagasinet

Frösunda hembygdsförenings årsmöte tog formellt beslut om bevarande av godsmagasinet vid järnvägsstationen, vilket är föreningens största projekt på länge.

Vi har ansökt om pengar för det falsade plåttaket hos Länsstyrelsen, vilket har beviljats. Länsstyrelsen skrev i sitt beslut bland annat:

Godsmagasinet finns redovisat på en järnvägskarta, upprättad 1884 - 86 och är jämnårigt med den smalspåriga Roslagsbanan mellan Östra station och Rimbo, varifrån den grenade ut sig till Norrtälje, Häverösund och Uppsala. Idag är sträckan Östra station - Kårsta fortfarande i drift. Länsstyrelsen känner inte till något motsvarande magasin från denna tid i Stockholms län.

Fastigheten ligger inom område av riksintresse för kulturminnesvården (K75) samt ligger inom

område med förordnande till skydd för landskapsbilden. Enligt Länsstyrelsens mening har godsmagasinet mycket högt kulturhistoriskt värde, inte minst genom att det ligger på sin ursprungliga plats och väl exponerat för dagens järnvägsresenärer.

Förarbete samt underarbete kommer att utföras ideellt av föreningen. I klartext innebär detta att den nuvarande plåten ska rivs bort, trätaget ska undersökas och eventuellt ruttna delar bytas ut. Därefter ska papp läggas på och efter detta tar hantverkare vid och om allt går enligt planerna står magasinet färdigrestaurerat vid höstmarknaden.

Huvudansvariga för detta projekt är Eleonor Åberg och P-O Svensson som till sin hjälp som sakkunnig har Kjell Skyllberg. Vi hoppas och tror att du tycker att detta är en behjärtansvärd sak och kommer till vår hjälp.

Tanken är att det här ska bli ett jobb som utförs under festliga former och en taklagsfest kan redan nu utlovas. Men vi börjar med att bygga en ställning för takarbetena den 9 augusti. Därefter startar själva arbetet den 14 och 15 augusti. Ung och oförstörd som jag är, tror jag att det här kommer att bli ett kul projekt att samlas kring! Ring nu till mig Eleonor, tel 512 300 49, eller till P-O, tel 512 302 86, och anmäl ditt intresse.

Det finns många möjliga användningsområden för magasinet efter restaureringen. Det kan med fördel användas som festlokal, för tillfälliga utställningar eller som ett mera permanent museum. Du som är företagare kanske vill passa på att visa upp dig och dina tjänster vid höstmarknaden, till exempel.

Text & foto Eleonor Åberg

Pigan i fjärran

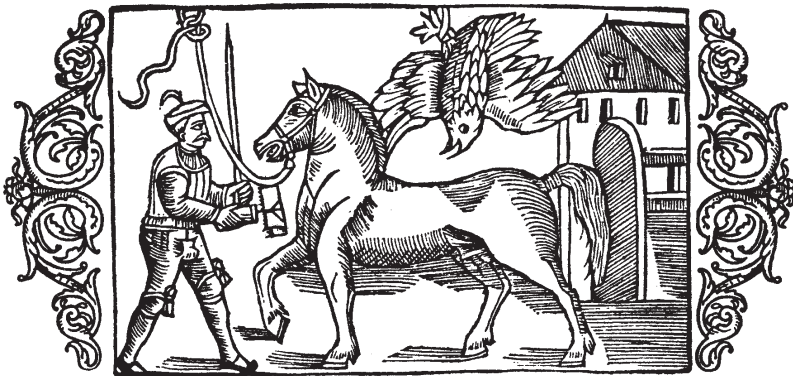
Hästkärrangungade betänkligt när Niklas körde nedför backen mot bron. De järn-skodda hjulen skramlade runt mot sten och ojämnheter i hjulspåren. Till vänster kunde han se kyrkan och prästgården dit han var på väg, men han var tvungen att åka en lång omväg runt Näs och Torsholma för att komma dit.

Vid Torsholma höll drängen på att sela hästen och göra plögen i ordning för vårbruket. Niklas hade inte kommit igång med det ännu,

Niklas, som hade suttit i egna, angenäma tankar om prästens piga, blev så överraskad att han föll av kärran och ned bland gräs och stenar på vägen.

Han slog sig inte illa, men blev överraskad och omtumlad. När han reste sig var både häst och kärra borta. Också vägen med sin gräsrand i mitten var borta, liksom skogsbrynet till höger om honom och åkrarna till vänster.

I stället stod han mitt på en jämn, flat yta, så jämn och flat som isen på

men stoppade hästen och bytte några ord. Niklas var dräng hos Helgö-bonden som oftast var långsammare att komma i gång med vårbruket, men på något sätt blev klar med skörden tidigare.

Niklas hade två ärenden nedåt byn. Dels skulle hästen skos om hos smeden, dels skulle han leverera vedlasset till prästen. Sedan fanns ett tredje ärende också, men det hade varken med häst eller ved att göra. Han hoppades få byta några ord med prästens piga Inga. Henne hade han inte träffat sedan han varit nere i byn för ett par månader sedan.

Halvvägs på Hammarn stod solen honom i ögonen så att han var tvungen att titta bort. Det var tidigt på året, och solen stod lågt. Samtidigt körde kärrans ena framhjul mot en större sten och höll på att välta.

Mörtsjön om vintern, men ofantligt mycket större. Runt omkring honom fanns en mängd människor i egendomliga kläder som alla skyndade åt samma håll. Så många människor fanns inte i hela Frösunda, ja knappast ens i Stockholm där han varit en gång med sin far för många år sedan.

Men även om människorna var egendomligt klädda, så kände han ändå igen dem som just människor. Mera märkliga och skrämmande var de stora byggnader eller varelser som stod i en rad bakom honom. Som groteska fåglar hade de ett slags stela vingar som stod ut från sidorna. Men levande varelser var de knappast, snarare något slags byggnader, för ur tingestarna kom flera människor gående nedför en trappa.

Längst bort i slutet av den släta ytan fanns stora byggnader, mångfalt

större än Frösunda kyrka. På en av dem stod bokstäver att läsa. Niklas stavade till FRANKFURT? Han stavade igen utan att få någon mening i bokstäverna.

Egendomligast av allt var några andra, mindre byggnader som var utspridda på olika ställen. De hade hjul, precis som hans kärra, och människor gick in i dem och de åkte omkring. Några hästar såg han inte. De kanske gick inne i kärrorna, eller byggnaderna, på något vis.

Niklas skakade på huvudet. Såg han i syne? Var han vaken?

När han vred blicken något uppåt fick han se en ännu märkligare syn. Uppe i luften seglade en av de stora varelserna eller byggnaderna med vingar. Den sänkte sig ned och landade som en klumpig fågel på den släta ytan. Samtidigt hördes ett dån som han aldrig tidigare ens kunnat föreställa sig.

Niklas drog efter andan. Dröm? Förtrollning?

Plötsligt hörde han en kvinnoröst skratta bakom sig. En bekant röst. Han vände sig häftigt om.

- Inga!

Prästens piga! Men klädd i egendomliga kläder.

- Niklas! Vad gör du här? Och vad har du på dig? Ska du spela in en film, eller vad håller du på med? Du ser ju inte klok ut!

- Film? Jag skulle köra ved...

- Haha! Kul! Men vad gör du i Frankfurt?

- Frank...fort..?

- Du verkar ju ... har du hunnit dricka så mycket på planet?

- Pla..net..? Frank...fort...? Jag hoppades att jag skulle träffa dig. Men det är något som inte stämmer. Vilket år är det?

- År? 1999 förstås. Vad trodde du?

- 1699 förstås!

- Du är rolig du! Kom nu så att vi inte missar bussen till terminalen! Vad gör du i kväll?

Bertil Hellsten

Frösunda station - ett forskningscenter

Scenariot kan växla. Det kan vara en vacker vårdag med joddlande koltrastar, en dimmig och dyster höstskenningdag eller en eftermiddag i mars med snålt vinande snöstorm. Men scenen är oftast densamma: Frösunda station. Till det gamla stationshuset söker sig med jämna mellanrum en grupp människor, en del ofta, en del lite mera sällan. Det är TBV-gruppen som invaderar Frösunda!

Jean Bokström kommer med fikakassar och nyckel och låser upp. Gudrun Vällfors från Åkersberga saktar in sin bil, och hon och Karl Erik Mörk kliver ur. Tommy Hellqvist har kört från Stockholm och plirar mot ljuset. Ma och Tage Sundqvist lastar ur Tages väldiga kartsamling över Långhundraleden. En skäggig Bertil Hellsten dyker upp med grön-gula, dataprintade kartor under armen. I skraltig bil landar Gunnar Olsson som mest verkar stressad och ska iväg. Sporadiskt gästar kriminalaren Thomas Pettersson också brottsplatsen, liksom Sören Hjalmarsson som är proffs på avvägningar.

Ledd av Gudrun lägger gruppen pussel, och det är på Trösklar, Broar och Vad som den hängt upp sin forskning. Den tidsepok det rör sig om börjar någon gång 1000 år före Kristus och slutar ungefär vid Gustav Vasa. Redan för 20 år sen startade Karl Erik Mörk, Jean Bokström och en rad andra entusiaster Arbetsgruppen Långhundraleden. I dag finns det inom den flera mindre och självständiga grupper som forskar vidare inom olika specialområden. TBV är ett sådant område.

Det är nämligen mycket fruktbart att ta reda på var forna tiders människor hade broar och vad, det vill säga ofta stenlagda övergångsställen vid åar och andra vattendrag. Trösklar i åarna ger ofta vattenfall som kan vara viktiga för människorna i

området. Ofta fanns det bosättningar eller kanske handelsplatser i närheten. Hur bebyggelsen tog fart längs leden och hur livet där såg ut - det är vad Arbetsgruppen som helhet vill levandegöra.

Stenåldern, Slaget vid Helgeå 1026, Tuna- och Husabyar längs leden och kultplatser är också exempel på ämnen för både arbetande och planerade arbetsgrupper.

Men det är självklart viktigt att undvika dubbelarbete, att göra om en forskning som någon redan gjort. Därför ägnar sig TBV-gruppen mycket åt litteraturstudier och åt att träffa professionella forskare med olika inriktning. Medeltidshistorikern Sigge Rahmqvist, arkeologen Wladyslaw Duczko och våren 1999 forskaren Stefan Brink är exempel på sådana som berikat TBV-forskningen och ibland kastat oväntat ljus över frågorna. Vidare har Astrid Wexell på Historiska museet medverkat vid en fältdag från Össeby till Närtuna.

Men det är det lilla stationshuset som är vår bas för vardagsjobbet, träffarna en gång i månaden under höst- och vårterminerna, och läget är ju "rättvist", mittemellan nord- och sydspetsarna på Långhundraleden. Vi som är med är glada och tacksamma för denna bas i amatörforskningens vardag.

Text & foto Gunnar Olsson

Livliga diskussioner om vad som sig möjligen tilldragit haver ingår i gruppens beteende.

Vargen kommer!

Den 16 mars ungefär klockan 0700 såg Stefan Hasselberg, smeden i Billsta, ett oväntat djur hundra meter öster om sitt hus ute på en åker. Ett oväntat djur? Jo en varg, en stor kraftig sak som under morgonen varit framme vid husen av spåren att döma.

Föraren på slamsugningsbilen som var i trakten samma morgon hade sett vargen på bara 50 meters håll.

Men det var varg i Frösunda redan tidigare i år. Per Allan Ländin, som äger Sättralund på gränsen till Lunda, fann den 26 februari resterna av ett råddjur som dödats av en varg.

Jägarförbundet kallades ut och kunde konstatera att ett handjur intagit en ordentlig måltid. Könet kunde bestämmas av urineringsens art; djuret hade kissat högt.

Vargen äter först levern och där- efter huvudet. Kvar av djuret fanns vommen (magen) och 75 meter från den låg ryggraden med bakben och klövar intakta. Revbenen var borta och platsen badade i blod.

En varg äter var åttonde till tionde dygn och matsmältningen är väl inte den bästa, vilket resulterade i en stor mängd avföring på platsen förutom blodet.

Tilläggsas bör att det är två djur med olika kön som på kort tid befunnit sig i länet, något som kan bli ett problem om de tu mötas och fattar tycke för varandra. En vargfamilj jagar rent på byte inom en radie av 3 mil från boplatserna under en och en halv månads tid.

Ett spår av den varg som siktades i Billsta, fotograferat av Stefan Hasselberg.

Den återfunna predellan

eller berättelsen om hur underredet till altarskåpet i Frösunda kyrka blev upptäckt och återlämnat

Det var en kylig novemberdag då vi i den nya familjen, Sven, Eva, Karin, Sandra och Elina Sognevik, besökte vårt nya hem Frösunda prästgård som efter nyåret skulle bli vårt på riktigt. Det var spännande att dels komma till ett nytt hus med en fin natur ända in på husknuten och med den vackra Frösundakyrkan i fonden, dels att komma till ett helt nytt samhälle där vi faktiskt inte kände en enda själ. Fast det dröjde inte länge förrän flera gemensamma bekanta, arbetskamrater mm blev upptäckta.

Vi blev denna dag också erbjudna att titta igenom uthuset för att se om det var något vi ville ha kvar innan utrymmena skulle utrymmas inför flytten. Förutom en del dörrblad och lite trädgårdsredskap så fann vi också en trähylla (som vi då vi trodde det var), och när vi fått fram den helt upptäckte att det fanns en målning på ena sidan.

Fint! Den kan vi säkert sätta upp någonstans i huset! De saker som vi ville behålla satte vi i ett inre litet rum så att de inte skulle komma med i flyttningsrenset.

Tiden fram till jul gick fort. Det gällde att packa ner vårt gamla hus,

flyttstäda och fundera på hur vi ville disponera huset i Frösunda. Dagen före julafton hade vi bestämt möte ute på Frösunda med de tidigare ägarna för besiktning av huset före tillträdet.

Sven går igenom huset snabbt för att kunna vara på banken ett par timmar därefter för slutförandet av husaffären. På gårdsplanen är en container placerad för att ta hand om det sista. Sven tar en sväng in i uthuset också men ”kan inte hitta hyllan”! Då måste den ligga på containern, det var bara att klättra upp och försöka hitta den. Men den låg förmodligen långt ner, och dessutom fick vi avbryta letandet då containerbilen backade in för att hämta sin last.

Under vår färd mot Sollentuna kommer vi på att försöka nå bilfirman via mobiltelefon och Eva lyckas faktiskt få kontakt med föraren som talar om att han just hade tippat lasset på Hagby soptipp. Vi chansar och svänger in på tippen. Det kräver en del övertalning att få kranföraren att avbryta sin fikastund och i stället gå ut och börja flytta tillbaka den hög han nyss flyttat. Eva mutar med nybakade bullar som skulle levereras om hyllan kunde hittas.

Efter en timme fick vi tyvärr avbryta letandet för att kunna hinna till banken.

I mellandagarna kör vi några vändor med det allra nödvändigaste för att kunna övernatta i Frösunda. När Sven bär in en del saker i uthuset och flyttar på en gammal dörr, så vad står inte där jo - hyllan!

Krankillarna fick sina bullar ändå för att de hade ställt upp så bra och för att vi blivit så glada för återseendet.

Till nyårsafton hade vi bjudit in några vänner som skulle vara med att inviga vårt nya hem, helt tomt förutom ett bord och några stolar. Härligt och trevligt i all enkelhet! Familjen övernattade och tyckte att det skulle vara trevligt att få besöka Frösunda kyrka på nyårsdagen. Under mässan knackar vår dotter Karin på Evas arm och viskar

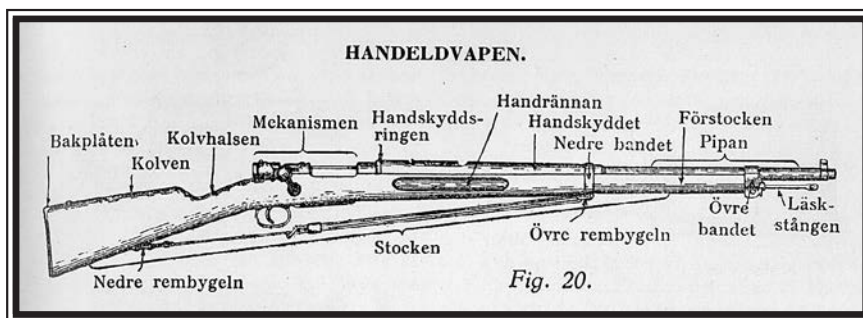
- Det är nog där den ska vara.
- Vad menar du, viskar vi tillbaka.
- Vår hylla.
- Tyst nu, det där får vi prata om sen.

Efter högmässan hälsar vi på prästen och börja fråga om kyrkan, inventarier, målningar med mera. Vänta, säger prästen, då ska ni få tala med Agneta Ivgren, hon kan allt om

Underredet, predellan, är gjort i trä och vackert målat med guldbakgrund.

Skytteföreningen

det där. Vi får många svar om Örnehuvud, kyrkans historia, renovering och annat. Vi får också ett exemplar av den nyligen återutgivna skriften om Frösunda kyrka.

Väl hemma vid köksbordet kan vi läsa om kyrkan förnämsta prydnad - altarskåpet - som nu har ett modernt underrede, eller predella på kyrkligt fackspråk, eftersom originalet försvann under någon tidigare omflyttning eller försäljning. Kan det vara sant det som Karin påpekade i kyrkan? Fram med hyllan och fingranska! Jo minsann, det finns märken på ovansidan som skulle kunna tyda på att något varit placerat ovanpå. Stämmer bredden? Vi tar mått och vid senare kyrkbesök bedömer vi att det borde stämma.

Ja, ni som var med under högmässan den 7 mars känner till resten. Vi fick möjlighet att efter högmässan återge denna berättelse och framförallt återlämna predellan till sitt rätta hem. Efter konsultation om hur predellan ska behandlas efter många års kallt och eventuellt fuktigt, dolt förvarande, hoppas vi i familjen Sognevik att den snart kan återfå sin rätta plats som bärare av kyrkans förnämsta prydnad.

*Text & foto
Sven och Eva Sognevik*

Luftgevärsskytte

På onsdagskvällar under våren skjuter vi luftgevär i Össeby skytteförenings skjuthall vid Yesterday's på vägen mellan Angarn och Brottbj. Vi startar klockan 18:00 och håller på tills alla har skjutit vid 20-tiden.

Är du intresserad är det bara att komma dit och pröva. Föreningen håller med gevär, tavlor och ammunition. Det enda som kostar är medlemsavgiften.

Du bör vara minst 7 - 8 år för att "armarna ska räcka till". Men i övrigt krävs ingen förkunskap.

Även äldre är välkomna att pröva på, för att se om skytte kan vara en hobby att satsa på.

Kontakta Andreas Jansson på telefon 511 807 25 om du är intresserad av luftgevärsskytte.

Ungdomsskytte

Ungdomsskytteföreningen sorterar under huvudföreningen, men med egen styrelse. Praktiskt fungerar den som en förening.

Alla ungdomar har rätt att delta i alla stora tävlingar. Därtill kommer ett antal ungdomstävlingar och mästerskap på förenings- och länsnivå.

Stockholms Läns Mellersta Skyttekrets - en sammanslutning av sju föreningar - anordnar dessutom en serietävling mellan föreningarna, vilken avslutas med ett mästerskap. 1997 dominerade Frösunda klass B1 genom Johan Wiberg, John Johansson, Pär och Jonas Öhman. I B15 var Emma Lindahl bästa Frösunda-skytte.

Kontakta Andreas Jansson på telefon 511 807 25 om du är intresserad av luftgevärs- eller mauserskytte.

Kontaktpersoner

Har du frågor eller vill börja skjuta kan du prata med:

Lasse Eriksson, ordförande	512 321 04
Andreas Jansson, sekreterare	511 807 25
Bengt-Arne Jansson, kassör	512 302 41
Göran Jansson	511 737 87
Markus Jansson, sekreterare ungdomsföreningen	511 747 11
Stig Lindahl, skjutbanechef	511 796 92

Frösunda S.K.

Frösunda SK behöver ditt stöd! Ditt medlemskap behövs för att hålla våra olika verksamheter i gång: knattar, ungdomar och seniorer.

Kontaktpersoner

Fotboll, seniorer

Bengt-Arne Jansson,
512 302 41

Fotboll, knattar/ungdom

Ronny Karlsson
512 321 01

Björkvallen
512 320 51

Skidor
Hans Thorsaeus
512 300 45

Pingis
Göran Wallen
512 301 45

Innebandy
Keijo Paananen
512 303 01

Ringen i berget

Plötsligt var ringen där! För så där tjugo år sedan såg jag en järnring i berget vid Mörtsjön. Jag lade platsen på minnet för att komma tillbaka och fotografera. När jag kom tillbaka var ringen borta! Varje gång jag varit där har jag sedan tittat efter ringen.

Alltid borta!

Så plötsligt fann jag den igen efter tjugo år. Den hade flyttat sig några hundra meter bort! Nu hade jag kameran med mig och kunde fotografera. Men finns den kvar nästa gång?

Vad är det för ring? Jättarnas kvarlämnade tecken? Gamla glömda förtöjningsplatser för forntida farkoster?

Vad kan ringen berätta? Ring och berätta...

Text & foto Bertil Hellsten

FRÖSUNDA HEMBYGDSFÖRENING

Styrelse

Ordförande: Eleonor Åberg	512 300 49
Sekreterare: Anders Olsen	512 303 23
Kassör: Sven Zetterström	512 302 97
Vice ordförande: Anne-Marie Karlsson	512 302 05
Inger Eklund	512 300 51
Pär-Ola Svensson	512 302 86
Karin Westberg	512 301 68
Berndt Wredh	512 301 51
Agneta Zetterström	512 303 75

Postgiro 80 58 98-4
Medlemsavgift 50 kr per år för vuxen.

SOCKENSTRUNT

Frösunda hembygdsförenings
kvartalstidskrift, grundad 1978

Redaktör: Bo Ivgren..... 512 320 74
Löfsta, 186 95 VALLENTUNA
bo.ivgren@home.se

Redaktion & formgivning:

Eleonor Åberg..... 512 300 49
Daniel Nilsson..... 512 300 49
Bertil Hellsten 512 302 54
(ansvarig utgivare)

Förra utgåvan av Sockenstrunt var nr 2 1997

